

**Petar Strčić, Pietro Stancovich, Petar Stanković, Pietro Stankowik,
Peter Stancovich: život i djelo (1771. – 1852.),**

Pula: Zavičajna naklada "Žakan Juri" i dr., 2011., 173 str.

U Puli je 2011. u izdanju Zavičajne naklade "Žakan Juri" objavljenja knjiga Petra Strčića o znamenitom Istraninu s početka XIX. stoljeća. Sunakladnici ovoga izdanja su Općina Barban, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Sveučilišna knjižnica u Puli, "Josip Turčinović" iz Pazina te Zavičajni muzej grada Rovinja.

Knjiga je podijeljena u dva dijela. "Prvi dio" (9–47) započinje predstavljanjem Stankovića kao jednoga od najplodnijih pisca u Istri u prvoj polovici 19. stoljeća, koji se bavio poezijom, lingvistikom, poviješću, arheologijom, a pisao je i o poljoprivrednim oruđima i raznim agrotehničkim spravama. Strčić nadalje napominje da izvorne građe o znamenitom Barbancu ima u Sveučilišnoj knjižnici u Puli, Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Državnom arhivu u Zagrebu i u Museo civico u Padovi. Osnovni podaci o Stankoviću nalaze se i u leksikonskim izdanjima, u *Lexikonu* Constanta Würzbacha iz 1878., *Maloj enciklopediji* Sergia Celle iz 1962., tekstu Domenica Cernecce u *Enciklopediji Jugoslavije* iz 1971. te natuknici Mislava Elvisa Lukšića u *Istarskoj enciklopediji* iz 2005.

U nastavku se Strčić osvrnuo na sve koji su pisali o Stankoviću ili ga spominjali te tako navodi da je prvi osvrt na hrvatskom jeziku o Stankoviću pronašao u radu Ivana Feretića iz 1828., odnosno u neobjavljenoj povijesti otoka Krka. Međutim, na prvi važniji zapis na hrvatskom jeziku naišao je u zagrebačkoj *Danici ilirskoj* iz 1842. Strčić smatra da je uzrok pomanjkanja zanimanja za Stankovića kod hrvatskih pisaca vjerojatno u Stankovićevom upornom i javnom negiranju hrvatskoga porijekla i proširenom uvjerenju u hrvatskoj javnosti da je on protivnik glagoljice i hrvatstva. Tek je Ivan Milčetić 1912. napisao detaljniji uvid u Stankovićev život i rad. Kod talijanskih istarskih pisaca bilo je više zanimanja za Stankovića, pa Strčić ističe Ignazija Cantù, Pietra Kandlera, Luigija Barsana i Domenica Venturini.

Nakon Prvoga svjetskog rata kod hrvatskih pisaca koji su djelovali izvan Istre razvija se nešto jači interes za Stankovića, no većega odjeka nije bilo. Mišljenje Vjekoslava Spinčića, kao znamenitoga hrvatskoga narodnog preporoditelja, bilo je presudno između dva rata. Naime, on je 1926. ustvr-

dio da je Stanković bio protivnik glagoljice. Kod talijanskih pisaca nakon rata spominjanje Stankovićeve imena nije imalo dubljega odjeka. Ni nakon Drugoga svjetskoga rata u Italiji nije ukazana veća pažnja Stankoviću. Strčić ističe kako je i prigodno zanimanje imalo cilj da se njegov život i rad upotrijebi kao opravdanje i za podršku iredentističkim težnjama. Kod hrvatskih pisaca raste zanimanje za Stankovića, a značajniji su autori Božo Milanović, Tone Peruško, Nikola Žić i Miroslav Bertoša. Jedno od najiscrpnijih djela o Stankoviću, napominje Strčić, napisao je Domenico Cernecca. On je za svoju doktorsku disertaciju (*Pietro Stancovich. Vita e opere*), koja je kasnije i prevedena na hrvatski jezik, odabrao život i djelo ovoga Barbanca.

Na kraju prvoga poglavlja Strčić se osvrnuo i na polemiku koja se vodila početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća u riječkom *Novom listu* i pulskom *Glasi Istre*. Povodom dvjestote godišnjice Stankovićeve rođenja rovinjski Centar za povijesna istraživanja (*Centro di ricerche storiche*) Talijanske unije za Istru i Rijeku na rodnoj mu je kući u Barbanu podignuo spomen-ploču na talijanskom i na hrvatskom jeziku. Sudionici diskusije, s jedne strane Zvane Črnja, a s druge predstavnici Centra za povijesna istraživanja, aktualizirali su problem Stanković – Stancovich.

“Drugi dio” (51-157) podijeljen je u 11 manjih poglavlja. Autor ponovno donosi kratak pregled izvora i literature o životu i radu Stankovića naglasivši da izvorna građa nije podrobnije obrađivana niti temeljito proučena, iako se velik dio nalazi na jednom mjestu u Sveučilišnoj knjižnici u Puli te je lako dostupna. U sljedećim se poglavljima Strčić osvrnuo na povijest Stankovićeve obitelji, njegovo školovanje i djelovanje. Autor navodi da je, prema obiteljskom stablu Stankovića, što ga je Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom izradio posjednik iz Barbana, Josip Antun Batel, prvi poznati Stanković bio Matko iz Staroga Pazina. Prema tom genealoškom stablu obitelj se poslije preselila u Svetvinčenat, a odande u Barban. Svoje je školovanje Stanković započeo u talijanskoj školi u Rovinju, zatim je pohađao višu školu u Udinama u Furlaniji te teologiju u Padovi. Strčić ističe da su mladom Barbancu prosvjetne ustanove bile širom otvorene “ne samo zbog inteligencije, nego i zbog očeva novca”. Skupljao je različita djela stvorivši lijepu zbirku knjiga kakvu vjerojatno tada nitko od privatnih osoba u Istri nije posjedovao (3760 djela, odnosno 4037 svezaka). Knjižnicu je na koncu ostavio svome mladenačkom gradu, Rovinju. Autor smatra da je znameniti Barbanac bio “jedan od onih stvaralaca koji se ne mogu svrstati u red izrazitih znanstvenika ili

stručnjaka, već među publiciste, veoma širokog interesa i vrlo velikih ambicija". Gotovo svi njegovi radovi napisani su na talijanskom jeziku, ali pisao je i na latinskom, njemačkom i hrvatskom jeziku.

U zadnjim se poglavljima Strčić ponovno osvrnuo na polemiku oko pisanja Barbančeva prezimena, istaknuvši da je Stanković jedan od rijetkih istaknutijih kulturnih radnika Istre u prvoj polovici XIX. stoljeća. Smatra da je bio "prepušten zaboravu, jer su ga se Hrvati odricali, a Talijani su ga nastojali zaboraviti". Strčić zaključuje da se Stankoviću možda ne mogu pripisati iznimne ljudske osobine ili istaknuta društvena uloga, niti se mogu previsoko ocjenjivati njegove književne vrijednosti, nego da je više zanimljiv njegov oportunizam.

Na kraju se nalazi "Kazalo osobnih imena i prezimena" (158-166) i sažetak na talijanskom jeziku (167-172).

Mnogobrojne bilješke na kraju svake cjeline ukazuju na znanstveni pristup pisanju biografije znamenitoga Barbanca, ali pružaju i poticaj novim istraživanjima, s obzirom na to da je navedena gotovo sva građa o Stankoviću. Vjerujemo da će ova monografija naići na zanimanje i kod šire publike jer se autor koristio iznimno jednostavnim i zanimljivim stilom pisanja.

Željko Cetina

Marino Manin, *Istra na raskrižju. O povijesti migracija pučanstva Istre*, Zagreb: Profil, 2010., 171 str.

Knjiga *Istra na raskrižju* u kojoj autor obrađuje povijest migracija istarskoga stanovništva sastoji se od osam poglavlja nakon kojih slijede zaključci na engleskom i talijanskom jeziku, kazalo osobnih imena, kazalo zemljopisnih naziva te naposljetku kazalo ilustracija.

U prvom poglavlju, koje je ujedno i uvod, autor napominje kako je njegovo djelo nastalo objedinjavanjem sadržaja šest znanstvenih radova nastalih tijekom proteklih desetak godina koji se bave sličnom tematikom. Nadalje autor daje uvid u teme kojima će se njegova knjiga baviti, a to su uvjeti naseljavanja novopridošlog stanovništva u mletačku Istru, naseljavanje Hrvata na područje mletačke Istre koje je danas pod slovenskim suverenitetom, odnos stanovnika istarskog poluotoka prema Trstu, djelovanje